

POSUDEK OPONENTKY RIGORÓZNÍ PRÁCE

Miroslav ŽITNÝ (ed.), *Korespondence Šťastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1600-1610 I. díl; 1611-1621 II. díl*, in: *Prameny k českým dějinám 16. - 18. století, Řada B, sv. VII/1,2, České Budějovice 2015.*

Jako rigorózní práce je předložena rozsáhlá edice korespondence rytíře ze známého rodu Pětipeských z Chýš a Egrberku Šťastného Václava. Ten nikterak zásadně nevybočoval z hranic možností a života běžné nižší šlechty angažované na krajské úrovni, který se do vyšších pater domácí politiky připlétl v mezní situaci stavovského odboje. Právě to a také ohled na skutečnost, že se bohužel mnoho podobných souborů korespondence z tohoto prostředí nedochovalo, činí z předložené edice velmi zajímavý a mimořádný počín. Dochovaná korespondence Pětipeských z Chýš a Egrberku je svým rozsahem naprosto unikátním archivním souborem a lze vítat pokračování edičního úsilí po již vydané korespondenci Albrechta Pětipeského Petrem Marešem. Edice je s ohledem na rozsah materiálu (více než 1 200 dokumentů) rozdělena do dvou dílů. Každý zpřístupňuje dle stejné metodiky a s jednotným doprovodným aparátem chronologicky seřazené dokumenty zasazené do prvního a druhého desetiletí 17. století. Posuzovaná dvoudílná edice sestává z úvodních historických studií, kritického aparátu, jehož součástí jsou i rejstříky, slovníky anachronismů a germanismů a vlastní edice.

Nedílnou součástí každé moderní edice je úvodní historická studie, která zasazuje editované dokumenty do kontextu, v případě korespondence seznání uživatele s osobností pisatele, popř. jeho korespondenčních partnerů. Tento požadavek editor vrchovatě naplnil. Po úvodu, v němž objasnil svou motivaci a okolnosti vzniku edice, byla v první kapitole pozornost upřena na rodinu Pětipeských z Chýš a Egrberku, konkrétně poslední tři generace rodu. Shrnutá je zde rodová historie a dosavadní, především genealogická bádání. V druhé části je pak rozsáhle věnována pozornost osobě Šťastného Václava Pětipeského, na níž je uživateli edice přiblíženo i prostředí nižších šlechtických rodů obecněji, a to v rámci jednotlivých etap životního cyklu rytíře. Jako zásadní je vnímána jeho výchova, v níž byl podstatný i vojenský element. Důležitou roli v něm hrála rodová paměť a vzor otce, který padl na uherském bojišti. Detailní pozornost je věnována období, v němž se Šťastný Václav ujal rodového majetku a budoval své zázemí především na tvrzi v Byšicích i dalších zděděných statcích. Pozornost je věnována i budování rodového sídla, tedy zámku v Byšicích. Využito mohlo být i podrobného průzkumu, jehož výsledky by vhodně doplnily informace, které autor načerpal použitých pramenů (Olga NOVOSADOVÁ, Miroslava BAŠTOVÁ, Dobroslav LÍBAL, Zámek Byšice. Stavebně historický průzkum. Nepublikovaný strojopis SÚRPMO, Praha 1976). Faktografii spojenou s touto etapou života je možné již plně opřít o dochovanou korespondenci, což M. Žitný činí, ovšem za použití dalších pramenů, které se mu podařilo dohledat v několika domácích i zahraničních archivních fondech. Na základě korespondence je sestaven i přehled úvěrových operací, zprostředkovaný v přehledné tabulce. Důležitou etapou života Šťastného Václava byla také účast na vojenském protitureckém tažení v Uhrách. Jako zásadní zlom života je pak líčena angažovanost rytíře ve stavovském povstání a její důsledky. Biografická studie svým pojetím i rozsahem vhodně a odpovídajícím způsobem doplňuje edici. Krom užitých pramenů a literatury mohl autor využít též informace, které

skýtají kartotéky Augusta Sedláčka, dnes již výborně přístupné, kde lze dohledat i další odkazy na deskové vklady týkající se majetku Šťastného Václava i další prameny (není jich mnoho, ale jsou zajímavé, odkazují např. i na deníky Matyáše Borbonia z Borbenheimu (vydané roudnickým archivářem M. Dvořákem).

Podstatnou součástí prvního svazku je komentář k edici ve třetí kapitole, kde je popsán hlavní archivní fond, jeho historie a uložení. Pozornost je věnována i dalším fondům, kde autor dohledával komplementární archivní materiál (ten však není součástí edice). Komentováno je dosavadní využití písemností rodu Pětipeských. Pro všechny uživatele edice je podstatný přehled edičních zásad, který vychází z všeobecně užívaných pravidel vydaných Ivanem Šťovíčkem a kolektivem v roce 2002. Autor – editor podrobně rozepisuje způsob správně použité transkripce českých textů, které převažují, a pouze konstatuje transliteraci u textů německých (s. 66-67). Ediční přístup je dle mého názoru odpovídající způsobu moderních edic, M. Žitný je pozorným a pečlivým editorem. Pokud je předložený ediční počín výsledkem tříleté práce, jak píše v úvodu, musel pracovat opravdu s velkým nasazením.

Spíše formální připomínka se týká členění obsahu obou svazků. Úvod v prvním dílu není pojmenován úvodem ani jinak označen, na rozdíl od dílu druhého, seznam pramenů a literatury, stejně jako seznam obrazových příloh, slovníček a rejstříky jsou části odborných textů obvykle řazené za v obsahu již nečíslovaný závěr, tedy nejsou též číslované. U slovníku archaismů a germanismů by bylo dobré uvést v krátkém úvodu zdroje informací, pravděpodobně bylo využíváno v seznamu literatury uvedeného Jungmannova slovníku, lze předpokládat, že autor pracoval i s internetovými zdroji, např. s Vokabulářem webovým, což by bylo dobré uvést. Jde o dílčí upozornění, která nic nemění na tom, že předložená edice je formálně velmi zdařilá a pro uživatele přívětivá, což zasluží vyzdvihnout v návaznosti na velké množství jednotlivin, množství aktérů a různorodost témat.

Edici jsem pročetla s velkým zájmem a znovu jsem si při tom uvědomila, jak je historická práce příběh nikdy nekončící. Namátkou k dopisům č. 69 - 71, které se týkají Martina Veselého, s. 173 -175. Mohu doplnit, jednalo se o Martina Veselého, který jako nový měšťan Mělníka získal přídomek Brzobohatý. K němu a jeho rodině existuje rozsáhlý materiál, který dokládá patrně ne vždy úspěšnou snahu překročit hranice jednotlivých vrstev raně novověké společnosti (více M. Hrubá, Zvonění na sv. Alžbětu, Praha 2012, s. 129-130). Podobných doplnění či námětů by bylo možné uvést mnoho, ale to jistě není předmětem tohoto posouzení.

Z jednotlivých editovaných dokumentů mě jich zaujalo mnoho, ale jeden se do určité míry vymyká – slavnostní gratulace, jejímž autorem je Georgeus Francke. To je i můj dotaz do rozpravy v rámci obhajoby rigorózní práce. Jakou roli hrají ve šlechtické korespondenci obecně podobné listy? Lze uvést konkrétní okolnosti vazby Šťastného Václava k tomuto luteránskému teologovi?

Závěrem mohu konstatovat, že předloženou práci ráda doporučuji k obhajobě.

Doc. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D.
Katedra historie FF UJEP

V Ústí nad Labem 13. 10. 2016